

УДК 338.43:631.1

Голович Н.М.
аспірант

Херсонського державного аграрного університету

**ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ****FORMATION MODEL OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES****АНОТАЦІЯ**

Обґрунтовано та сформовано дескриптивну модель забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств. Визначено головні напрями зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Сформовано напрями державної підтримки економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Встановлено вплив міжнародної економічної інтеграції на забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: економічна безпека сільськогосподарських підприємств, сільське господарство, міжнародна економічна інтеграція, аграрні розписки, інвестиції, принципи економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

АННОТАЦИЯ

Обосновано и сформировано дескриптивную модель экономической безопасности функционирования сельскохозяйственных предприятий. Определены главные направления укрепления экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий. Сформированы направления государственной поддержки экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий. Установлено влияние международной экономической интеграции на обеспечение экономической безопасности функционирования сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность сельскохозяйственных предприятий, сельское хозяйство, международная экономическая интеграция, аграрные расписки, инвестиции, принципы экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий.

ANNOTATION

Grounded and formed a descriptive model of economic security of agricultural enterprises. Identifies the key areas to strengthen the economic security of agricultural enterprises. Formed directions of the state support the safety of agricultural enterprises. The influence of international economic integration to ensure economic security of agricultural enterprises.

Keywords: economic security of agricultural enterprises, agriculture, international economic integration, agricultural receipts, investment, economic security principles agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Значення аграрного сектора, а відповідно і сільськогосподарських підприємств, у функціонування національної економіки України є фундаментальним, що пов'язано з багатьма взаємозалежними причинами, серед яких: сільськогосподарські підприємства забезпечують продовольчу безпеку країни; в аграрному секторі створюється сировина й продукція для інших секторів економіки; історичний взаємозв'язок розвитку людського потенціалу та результатів сільськогосподарського виробництва та інші. Сучасні зміни в економіці

країни засвідчили загострення питання економічної безпеки всіх господарюючих суб'єктів, зокрема і сільськогосподарських підприємств. Тому актуальним є формування моделі забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств присвячено наукові праці таких вчених як С.М. Марущак, М.А. Бендикова, О.Є. Гудзь, А. Ілларіонова, Д. Ковальова, Т. Сухорукової, С.Д. Штовби, Е.А. Олейнікова, Н.Й. Реверчук, С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічової, А.М. Ткаченко, О.П. Резніков, Н.С. Іванової та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але динамічні зміни, що відбуваються в економіці країни віддзеркалюються на функціонуванні господарюючих суб'єктів аграрного сектору та вимагають формування моделі забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Завданням статті є обґрунтування та формування моделі забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування моделі економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств вимагає врахування багатьох факторів та синергетичної співпраці всіх суб'єктів й об'єктів безпеки на мікро- та макрорівнях. Ключову роль відіграє перш за все держава, виступаючи координатором та регулятором господарюючих суб'єктів галузі. Серед основних напрямів державного регулювання агросфери, як підтверджує досвід багатьох розвинених країн, передує державний протекціонізм під час здійснення масштабних комплексних економічних програм, пряма державна бюджетна підтримка, застосування цінкових, дотаційних та фінансово-кредитних важелів у рамках цільових програм [1, с. 247-251]. Саме аграрна, фінансова та інвестиційно-інноваційна політика держави формують організаційно-економічний механізм державного забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств. Найбільший вплив на економічну безпеку сільськогосподарських підприємств здійснює

держава шляхом надання фінансової підтримки господарюючим суб'єктам у вигляді субсидій, дотацій, пільгових кредитів, компенсацій відсоткових ставок за кредитами. Варто заважити, що незадовільний фінансовий стан підприємства є причиною його неплатоспроможності та загального погіршення фінансової стійкості, які призводять до незапланованих втрат і не досягнення необхідного фінансового результату чи навіть банкрутства.

Тому, головним завданням для забезпечення високого рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств є створення оптимальних умов для їх функціонування. Варто зауважити, що аграрний ринок характеризується залежністю від природно-кліматичних та погодних умов, які визначають результати господарської діяльності підприємств. Більшість суб'єктів економічної безпеки нездатні нівелювати вплив даного фактора або зменшити його вплив. Вирішити питання компенсації витрачених фінансових ресурсів через несприятливі погодні умови і тим самим зміцнити рівень економічної безпеки можливо завдяки державному страхуванню підприємств галузі.

Необхідно зазначити, що актуальним питанням, який впливає на рівень економічної безпеки сільськогосподарських підприємств є також недостатність фінансового забезпечення їх діяльності. Існуючі кредитні програми комерційних банків не в повній мірі відповідають особливостям діяльності підприємств аграрного сектору, а наявні відсоткові ставки є значно завищеними. Вважаємо, що необхідно відновити в повному обсязі державну програму по підтримці кредитування сільськогосподарських підприємств, яка дозволить знизити відсоткові ставки, що має пряму залежність із вартістю кредитних ресурсів.

Також зниження податкового навантаження сприяє забезпеченню високого рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Тому, із метою забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, доцільним є надавати податкові пільги у вигляді податкових канікул тим суб'єктам господарювання, які в результаті оцінки їх діяльності мають низький та критичний рівень економічної безпеки.

Звернемо увагу, що сучасний стан вітчизняної економіки визначають умови функціонування сільськогосподарських підприємств, безпосередньо впливаючи на рівень їх економічної безпеки. Тому формування моделі забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств повинна здійснюватись орієнтуючись на умови й вимоги міжнародної економічної інтеграції, яка є процесом господарсько-політичного об'єднання країн, заснованим на глибоких стійких взаємозв'язках і поділом праці між національними господарствами різних країн. Саме ефективна національна аграрна політика, направлена на підви-

щення рівня економічної безпеки підприємств у сільському господарстві є ключовим фактором успішної міжнародної інтеграції, яка за умов розширення стандартів зовнішньоекономічної діяльності України забезпечує збереження національних інтересів, високий рівень добробуту громадян, а також сильну позицію держави на міжнародній арені.

Відповідно, важливим завданням держави під час укладання будь-яких міжнародних інтеграційних домовленостей повинно бути перш за все протекціонізм вітчизняного сільськогосподарського інноваційного виробництва. Із метою забезпечення високого рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств у країні, процес міжнародної інтеграції повинен відбуватися із дотриманням ключових принципів, а саме законності, адаптивності, протекціонізму, забезпечення високого рівня конкурентоздатності виробництва, інноваційного вектора розвитку, які дозволяють реалізувати стратегічні можливості сільськогосподарських підприємств: сприятливі природно-кліматичні умови та вигідне географічне розташування країни, високий науковий і виробничий потенціал.

Міжнародна економічна інтеграція має важливе значення для економічної безпеки сільськогосподарських підприємств в Україні, яка полягає у впливі світових організацій, серед яких СОТ, ЄС, ЗВТ СНД, через техніко-технологічні, організаційні та економічні фактори на фінансово-економічну систему, яка формує умови функціонування аграрного сектору країни, направлених на забезпечення високого рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Врахування впливу міжнародної економічної інтеграції на економічну безпеку сільськогосподарських підприємств Україні дозволить мінімізувати та нейтралізувати загрози, а також реалізувати перспективи міжнародної інтеграції.

Вважаємо, що ключовими загрозами економічної безпеки сільськогосподарських підприємств у процесі міжнародної інтеграції є: високі стандарти якості й сертифікації продукції та виробництва; жорсткі конкурентні умови; тиск високо розвинутих країн на внутрішній ринок тощо. Натомість, важливими перспективами виступає: можливість створення ефективної національної аграрної політики, яка дозволить зберегти національні інтереси та зміцнити значення країни у світі; можливість зміцнення ринкових позицій на світовому ринку; розширення фінансових можливостей; сприяє зміцненню конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств.

Окрім ефективної державної політики, забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств залежить від якості його фінансового забезпечення, важливе значення в якому належить інвестиціям. В умовах не стабільності вітчизняної економіки, суб'єкти господарювання аграрного сектору знаходяться в

тяжких висококонкурентних умовах. Звернемо увагу, що сучасний стан інвестиційного клімату України є незадовільним. Про це свідчать індекси різних світових компаній, що складають рейтинги країн відносно привабливості їх інвестиційного клімату чи загального становища (рейтинг журналу «Euromoney», Institutional Investor, Індекс Глобалізації, рейтинг центру Heritage Foundation, Global Competitiveness Index та ін.). За індексом економічних свобод, який у даний час становить 46.1, Україна займає 163 місце з 179 країн у рейтингу Heritage Foundation. Значення індексу України найнижче серед усіх країн Європи та не досягає

середнього світового рівня. Країна належить до категорії «пригнічених» країн [3; 4]. Через незадовільний інвестиційний клімат, протягом 2010-2013 рр. частка капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства України зменшилась на 0,4%: із 7,1% у 2010 р. до 6,7% у 2013 році, а частка залучення іноземних інвестицій у сільське господарство за досліджуваний період не перевищує 2% і в 2013 р. становила 1,4% [2].

Крім того, оптимізувати структуру фінансування сільськогосподарських підприємств можливо, використовуючи переваги аграрних розписок, які дозволяють кредитувати господарючі

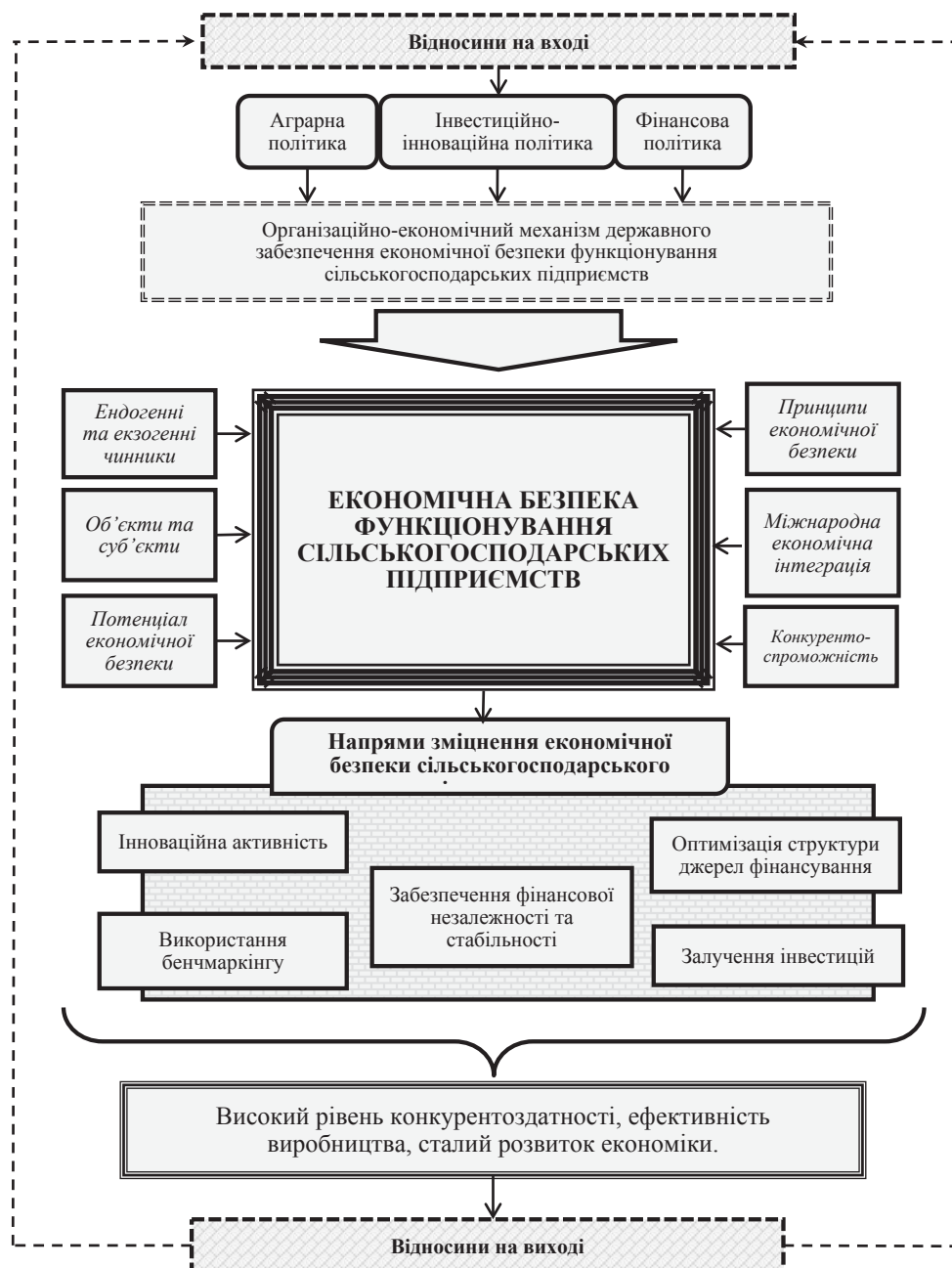

Рис. 1. Модель забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств

Розроблено автором

суб'єкти під заставу майбутнього врожаю, що створює передумови вже в перший рік їх впровадження, залучити 2-3 млрд грн кредитних ресурсів, а в перспективі – до 45-50 млрд грн на рік [5; 6]. Тому ефективною альтернативою банківського кредитування виступають аграрні розписки як вітчизняний аналог кредитної схеми розписок-договорів *Cedula de Produto Rural*, яка функціонує в Бразилії. Суттєвою перевагою даного виду кредитування можна назвати надання права їх видачі особам, які мають право власності або користування на земельну ділянку. Відповідно, аграрні розписки дозволять значно розширити асортимент фінансових ресурсів та залучити додаткові кошти для фінансово-господарської діяльності підприємства, погашення заборгованості, інноваційний розвиток тощо, що забезпечить високий рівень економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств.

Встановлено, що економічна безпека функціонування сільськогосподарських підприємств залежить від комплексної синергетичної співпраці суб'єктів й об'єктів, ендегенних та екзогенних чинників, існуючого рівня конкурентоспроможності, впливу міжнародної економічної інтеграції та потенціалу, а також системної, кореляційної, взаємозалежної взаємодії ключових напрямів зміцнення економічної безпеки, систематизація яких дозволила обґрунтувати та сформулювати дескриптивну модель забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств (рис. 1), побудованої на ключових принципах системності, евентуальності, економічної доцільності, гнучкості та оптимізації.

Вважаємо, що використання в практичній діяльності запропонованої моделі забезпечення економічної безпеки функціонування сільськогосподарських підприємств дозволить за-

безпечити високу конкурентоспроможність, покращити інвестиційний клімат, розширити фінансово-ресурсну базу виробництва, що створить передумови для ефективного сталого розвитку країни.

Висновки. Отже, модель забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств залежить від скоординованості усіх суб'єктів та об'єктів економічної безпеки, врахування рівня їх конкурентоздатності, потенціалу економічної безпеки, впливу екзогенних та ендегенних чинників, міжнародної економічної інтеграції та державної політики, а також реалізації можливих напрямів зміцнення економічної безпеки. Практичне використання сформованої моделі створить умови для якісного розвитку підприємства, зміцнення економіки країни, покращення інвестиційного клімату та посилення продовольчої безпеки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гвоздь О.В. Вплив державної підтримки на фінансовий стан сільськогосподарських підприємств – теоретичний аспект / О.В. Гвоздь // Інноваційна економіка – 2011. – № 2(1) – С. 247-251.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Інвестиційний клімат України / З.К. Шмігельська, Г.В. Дурницька // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» . – 2013. – № 10. – С. 42-50.
4. Index of Economic Freedom / Heritage Foundation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore.aspx?view=by-region-country-year>.
5. Про аграрні розписки: закон України від 06.11.2012 № 5479-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>.
6. Майбутній врожай під заставу за розписками [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.zerno.org.ua/>.